

Länsstyrelsen
Värmland

Yttrande
Datum
2026-04-13

Diarienummer
213-2026

1(5)

Regeringen
Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
agnes.nordwall@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Kontaktpunkter, tillstånd och tidsfrister enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial och EU-förordningen om nettonollindustri

Ert diarienummer: KN2025/02439

Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak de författningsförslag som föreslås men lämnar synpunkter enligt nedan.

8.1 Tillståndsprocessen enligt EU-förordningarna

Länsstyrelsens ställningstagande

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att tillstånd enligt kulturmiljölagen, beviljande av bygglov samt ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen ska ingå i tillstånd som omfattas av förordningen om kontaktpunkter och tillståndsförfaranden för kritiska råmaterial och nettonollindustri.

Motivering till länsstyrelsens ställningstagande

Kulturmiljö

Avseende kulturmiljö gäller att EU kan endast ingripa för att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder. Juridiskt bindande EU-rättsakter får inte kräva att medlemsstaternas lagar eller förordningar harmoniseras. I den svenska lagstiftningen kan därför inte tillstånd enligt kulturmiljölagen införlivas i förordningen om kontaktpunkter och tillståndsförfaranden för kritiska råmaterial och nettonollindustri med hänvisning till EU-förordningarna. Det är

inte heller lämpligt att inkludera tillstånd enligt kulturmiljölagen av andra skäl.

I promemorian framgår exempelvis att om berörd länsstyrelsen anser att en förundersökning enligt 2 kap 13 § KML behöver genomföras innan prövning av tillstånd enligt 2 kap 12 § KML kan ske ska ansökan om tillstånd att ändra eller skada en fornlämning inte anses som fullständig förrän sökanden har gett in den arkeologiska förundersökningen. Länsstyrelsen vill här förtydliga att det inte är den sökande som inger en arkeologisk förundersökning. En viktig skillnad mellan kulturmiljölagen och annan lagstiftning, är att det inte är den sökande som tar fram underlaget, utan det sker efter myndighetsbeslut. Länsstyrelsen ställer i sina beslut särskilda krav på den arkeologiska insatsen, bestämmer utförare och godkänner resultatet. Verksamhetsutövaren, den sökande svarar enbart för kostnaderna för de arkeologiska åtgärderna.

Länsstyrelserna upphandlar vidare den arkeologiska utföraren via antingen direktval eller ett upphandlingsliknande förfarande utifrån ett förfrågningsunderlag med kravspecifikation. Om en arkeologisk undersökning bedöms vara så kostsam att utförare ska väljas genom ett upphandlingsliknande förfarande kan genomförandet ta tid innan beslut kan fattas, särskilt i de fall förfarandet överklagas. Exempel på andra faktorer som också påverkar tidsåtgången är tillgång till kompetens och utrustning. Detta är inte förenligt med de tidsfrister som anges i EU-förordningarna.

Bygglov

Att ta fram en detaljplan inklusive miljöbedömning som medger beviljandet av bygglov för en miljöfarlig verksamhet är en process som kan ta längre tid än de 45 dagar som är avsatta innan kontaktpunkten ska lämna besked om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad. Av detta följer att en giltig detaljplan måste finnas på plats när begäran om besked lämnas till kontaktpunkten. Detta regleras dock inte i de två EU-förordningarna. Det finns här två möjligheter, antingen att plocka bort bygglov ur den svenska förordningen eller säkerställa i den svenska förordningen att tidsfristerna avseende bygglov först kan börja löpa om det finns en detaljplan som möjliggör etablering av den tänkta verksamheten.

Ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen

Frågor om artskydd hanteras idag inte bara inom tillståndprocesser utan även inom detaljplanearbetet. Det finns flera domar som visar på vikten av att artskyddet hanteras tidigt i detaljplaneprocesserna för att tillståndspliktig verksamhet inom kapitel 11 och kapitel 9 i miljöbalken ska kunna komma tillstånd.

För att ett effektivt skydd i enlighet med EU-rättens krav avseende artskydd ska kunna upprätthållas, får det förutsättas att regelverket ska beaktas i planarbetet (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 8 maj 2023 i mål nr P 14414-21). Om frågan om artskyddsdispens tas upp först sedan övriga prövningar slutförts finns en risk att någon verklig prövning i dessa delar inte kommer till stånd (se rättsfallet RÅ 2005 ref. 44). Planarbetet bör kunna likställas med andra typer av ianspråktagande av mark som rättsfallet hänvisar till.

Eftersom artskyddet främst är kopplat till markanspråk och därmed till planarbetet och att det finns nationella domar och rättsfall som visar på vikten av att artskyddet hanteras inom dessa processer, bedömer länsstyrelsen att artskyddet inte kan vara en sådan tillståndprocess som avses i förordningen, då frågan är främst kopplad till framtagande och godkännande av detaljplaner.

Allmänna synpunkter

Samrådsprocessen och miljöbedömningar enligt gällande nationell rätt

Länsstyrelsens ställningstagande

Det bör framgå av förordning om kontaktpunkter och tillståndsförfaranden för kritiska råmaterial och nettonollindustri att artikel 11.10 i CRMA ska tillämpas avseende den svenska samråds- och prövningsprocessen. De samråd (undersökningssamråd och/eller avgränsningssamråd) samt beslut om betydande miljöpåverkan eller ej enligt 6 kap. miljöbalken ska ha genomförts/beslutats och samrådet avslutats innan det är möjligt att begära in yttrande om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad, från kontaktpunkten.

Motivering till länsstyrelsens ställningstagande

EU-förordningarna tar inte hänsyn till den samrådsfas vi har enligt svensk rätt i samband med miljöprövningar. Samrådsfasen inom svensk rätt bygger på att verksamhetsutövaren genomför samråd med berörda parter innan ansökan och en eventuell miljökonsekvensbeskrivning lämnas in. En väsentlig del i samrådsfasen är länsstyrelsen meddelar verksamhetsutövaren vilken omfattning och detaljeringsgrad miljökonsekvensbeskrivningens ska ha. Samrådet är vidare väsentligt för att verksamhetsutövaren ska få all information som finns om vald/valda lokaliseringar.

Enligt CRMA artikel 12. 1 ska dock kontaktpunkten lämna ett yttrande till projektägaren avseende miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsnivå inom 45 dagar från det att projektägaren begärt ett sådant yttrande.

Den korta tiden kan innebära stora svårigheter att genomföra ett adekvat samråd och på så vis få in den information som krävs. Om inte kontaktpunkten får in ett ändamålsenligt underlag kan det bli förseningar i den efterföljande prövningsprocessen på grund av bristande underlag.

Det finns inget krav i EU-förordningarna på att samråd enligt nationell rätt ska ha utförts innan begäran lämnas in till kontaktpunkten. Frågan kan dock införlivas i den svenska lagstiftningen genom att hänvisa till artikel 11. 10 i CRMA.

Uttrycket "ett allt överskuggande allmänintresse"

Länsstyrelsens ställningstagande

Det är länsstyrelsens mening att uttrycket "ett allt överskuggande allmänintresse" bör införlivas i miljöbalkens andra kapitel genom att det framgår i rimlighetsavvägningen i 7 §.

Därtill bör det framgå hur intressena i de två EU-förordningarna ställs mot människors hälsa och miljö i slutavvägningen i 9§.

Motivering till länsstyrelsens ställningstagande

Promemorian är motsägelsefull avseende tillämpningen av EU-förordningarna i förhållande till nationell rätt. Bland annat beskrivs att förordningarna ska trygga unionens försörjning av strategiska råmaterial och för att skydda den inre marknadens funktion och att

de frågor som regleras i förordningen anses vara av allt överskuggande allmänintresse. Det framgår att dispens från artskyddet kan ges utifrån detta allmänintresse och så även Natura 2000-tillstånd, trots otillåten påverkan på området. Samtidigt skrivs att alla krav enligt svensk rätt ska vara uppfyllda.

I svensk rätt finns krav på en rimlighetsavvägning enligt miljöbalkens 2 kapitel 7 § samt slutavvägning enligt miljöbalkens 2 kapitel 9 §. Slutavvägningen ska göras i de fall då verksamheter eller åtgärder innebär olägenhet av väsentlig betydelse. Verksamheten får då bara bedrivas om det finns särskilda skäl. Det bör framgå i miljöbalken hur EU-förordningarna hänger samman med rimlighetsavvägningen, slutavvägning samt även med regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kapitlet i miljöbalken.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010-224 70 00 eller via e-post varmland@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 213-2026 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av länsråd Cecilia Tisell med miljöskyddshandläggare Gertrud Gybrant som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Annika Nilsson, enhetschef Ulrika Fahlstad, rättschef Ingela Alverfors, länsantikvarie Annie Johansson samt naturvårdshandläggare Alexandra Everstam Varbäck medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.